

**Муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение
«Центр развития ребенка - детский сад №1 «Сардаана»
г. Покровск МР «Хангаласский улус»**

**Ахсаан дьарыгын конспега
улахан бөлөх оболоругар
«Кылааттаах арыыга айан»**

Баспытаатал: Егорова Антонина Вячеславовна

2022

Сыала:

- Кэрискэ ахсааны, быһыылары, кэрингэри, өгнөрү арааран билиини чингэтии;

Соруктара:

- **Үөрэтэр** (Кэрискэ ахсааны ааҕарга, сыыппаралары, быһыылары, кэрингэри сөпкө ааттыырга, арааран билэргэ эрчийии, төптөрү суолталаах тыллары чингэтии);

- **Сайыннарар** (Болџомтону, толкуйдуур, айар, онорон көрөр дьобурдарын, кыһамныылаах буолууну сайыннарыы);

-**Иитэр** (Бөлөбүнэн сатаан үлэлири, бэйэ-бэйэбэ көмөлөһүүнү, ахсаан дьарыгар кэрэхсибили иитии).

Туттуллар тэрил: Муора тыаһа, суруктаах кэнбиэр, геометрической фигуралар, мээчик, кинигэ илиистэрэ (ойута быһыллыбыт төкүнүккэ, ньолбоххойго, үс, түөрт, көнө мунуктарга) марынныыр быһыылардаах, замок слайда, таастар сыыппаралаах, 5 дьизэ, 5 кыыл, күлүүстэр, сундуук.

Дьарык хаамыыта.

Кирири чааһа:

О5олоор, биһиэхэ бүгүн ыалдьыттар кэлбиттэр дорооболоһуобун.

Бүгүн биһиги дьарыкпытыгар, кылаат көрдүү араас арыларынан күүлэйдии барыахпыт.

Бэлэмнит?

(Кэнбиэри арийан суругу аа5ар, каартаны көрдөрүү).

Бу каарта кылаат ханна баарын көрдөрөр. Кылааты булар наадаттан, бу арыылар устун күүлэйдии барабыт. Хас биирдии арыыга сорудахтар күүтэллэр. Кинилэр олус ыарахаттар. Ким бол5омтолоох, өйдөөн көрөр, толкуйдуур сорудахтары барытын толоруо. Хас биирдии толорбут сорудаххыт айы күлүүстээри ыла5ыт, оччо5уна кылааккытын арийа5ыт.

Биһиги олус эйэлээх муора хамаандата буолабыт. Мин хапытаан буолуом, эһиги моряктар буолабыт.

- Биһиги тугунан устабытый?

- Саамай сөп. Ханнык геометрической фигуралартан хараабылы тутуохха сөбүй?

- Хараабылбытын тутар матырыйаалбыт иннибитигэр сытар. Хараабылбыт уна өттө от күөх, ханас өттө халлаан күөх, оттон парустара ма5ан уонна кыһыл буолуохтаах. Тутан са5алаатыбыт.

(Дуоска5а баар схеманнан туһанан хараабылы туталлар)

- Хараабылбыт бэлэм буолла. Айанныыбыт дуо?

Сүрүн чааһа:

1. Бастакы арыыбыт аата «Төптөрү» диэн. Оччо5о суолга туруннубут. (Музыка тыаһыыр)

Оонньоу «Төптөрүтүн эт»

Бу арыыга барыта төптөрү. Балыктар көтөллөр, көтөрдөр ууга олороллор. Түүн күн тыгар. Сайын хаар түһэр. Биһиги сорудахпыт төптөрүтүн эт. (Мээчиктээх оонньуу).

Кыра – улахан, уһун – кылгас, ыарахан – чэпчэки, элбэх – аһыйах, үрдүк – намыһах, кэтит - синньигэс.

- Маладыастар бастакы соруудабы толордубут.

- Оһолоор, бу хаһыс күлүүспүтүй? Хайдах өгнөөбүй?

- Салгыы айаннаатыбыт. (Музыка тыаһыыр)

2. Оһолоор, биһиги «геометрической фигуралар» арыларыгар кэллибит.

Кинигэ сытар илиистэрэ ыһыллыбыт (төкүнүк, үс муннук, ньолбоххой, көнө муннук). Остуолга геом. Фигураларга марынныыр уруһуйдаах хартыыналар сыталлар.

Сорудах: Тыал үрбүтүгэр кинигэ илиистэрэ ыһыллан хаалбыттар. Геом. фигураларга марынныыр ойуулар түүэн хаалбыттар. Оһолоор, кинигэҕэ илиистэрин сааһылыырга көмөлөһөүт дуо?

- көрдөөн эрэ. Муннуктара суох, күнгэ марынныыр? ханнык фигураний?

- Аны маннык страницаны булабыт. Үс муннуктаах, үс өрүттээх? бу ханнык фигураний?

- Муннуктара суох, төкүнүккэ марынныыр, ол гынан баран уһун гына тардыллыбыт? Ханнык фигураний?

- Түөрт муннуктаах, түөрт өрүттээх, ол гынан баран өрүттэрин уһуннара араастар? Ханнык фигураний?

Онтон билигин кинигэбит илиистэригэр ойууларын сыһыарыахпыт?

- Оһолоор бу хаһыс күлүүспүтүй?

3. Үһүс арыы «Ахсаан таабырыннара»

Танас иһигэр тимэхтэр тигиллибиттэр.

Сорудах:

-о5олоор бу тагас иһигэр тимэхтэр бааллар. Илиибитинэн бигээн хас тимэх баарын ааҕабыт.

Харахха гимнастика.

Муораннан айаннаан иһэбит. Төбөбүтүн эргиппэккэ эрэ уна диэкки көрөбүт, ханас диэкки көрөбүт, үөһээ диэкки көрөбүт. Былыттары көрөбүт. Күн тахсан эрэр. Күн собурууттан уһуктар. Халлааны барытын эргийэр уонна арҕаа кэлэн киирэр. Онтон билигин чайканы көрбүппүт. Тарбахпытын иннибитигэр тутабыт. Кини чугаһыыр, ыраатар.

О5олоор, арыыбытыгар кэллибит, бүнүөкүлүнэн көрдүбүт.

4.Слайд. Замок аана тааһынан көмүллүбүт.

Сорудах: О5олоор, биһиги аптаах замокка кэллибит. Замокпыт аана таастарынан бүөлэммит. Таастары сыҕарытыахха наада.

- Таастарга туохтар суруллубуттарый?

- Биһиги 4 күлүүспүтүн көрдүүбүт. Бу таастары сыыппаралар турар бэрээдэктэринэн сааһылыахтаахпыт. Оччо5о тааспыт күрбэтэ сыҕарыйыаҕа.

Сорудах: Көрүн үчүгэйдик, өйгүтүгэр хатаан хайдах бэрээдэгинэн туралларын. (Слайд сүтэр).

- остуолга уурабыт таастарбытын, хайдах турбут бэрээдэктэринэн.

- билигин бэрибиэркэлээн. Сөпкө уурбуккут дуо?

5 Арыы .Остуоруйа олбуора.

Магнитнай дуоска5а дьиэлэр ыйаммыттар. 5 дьиэ, 5 кыыллар.

Сорудах:

- Эһэ – саамай улахан дьиэ5э олохсуйуон баҕарар.

- Бөрө - саамай ортотугар турар дьиэ5э олохсуйуон баҕарар.

- Саһыл - иккис турар дьиэ5э олохсуйуон баҕарар.

- Куобах – олохсуйуон баҕарар дьиэтэ, унаттан иккис турар.

- Кутуйах – саамай кыра дьизэ олоруон баҕарар.

Биһиги кылааппытыгар дылы кэллибит. Ханнык күлүүһүнэн арыябытый?

Күлүүстэрбитин кыччыыр бэрээдэгинэн ыйыбыт.

Сундуук арыллар. Суругу аабы: Эһиги саамай күндү кылааты буллугут – ол кылааккыт аата, эһиги билиигит!

Манньат сакалааттары тунэтии. Биһиги кылааппытын буллубут. Билигин хараабылбытыгар олорсон төптөрү барабыт.

Түмүк:

Биһиги дьизэбитигэр кэллибит. Маладьыастар! Мин эьигини кытта күүлэйдэбиппиттэн олус астынным. Онтон эһиги астынныгыт дуо? Ханнык арыыны ордук сөбүлээтигит?

Махтанабын эһиэхэ, наһаа үчүгэйдик кыттыбыккытыгар. Аныгыс көрсүөххэ диэри.